GuyAI
מבית GOOL בגרויות

סוג הבחינה: בגרות
מועד הבחינה: קיץ תשפ"ד, 2024
מספר השאלון: 1262
שם התלמיד/ה: _____

תנ"ך

שאלון 1262 (אקסטרניים)

הוראות לנבחן

שימו לב: בבחינה זו יש הנחיות מיוחדות. יש לענות על השאלות על פי הנחיות אלה.

הוראות

א. משך הבחינה: שעה וארבעים וחמש דקות.

מבנה השאלון ומפתח ההערכה: בשאלון זה שני פרקים.

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות – (2×40) – 80 נקודות

פרק שני – נושאי הבחירה – (1×20) – 20 נקודות

סך הכול – 100 נקודות

ב. חומר עזר מותר בשימוש: תנ"ך עברי שלם בלי פירושים ובלי תוספות.

מותר להשתמש בתנ"ך שיש בו מפות.

ג. הוראות מיוחדות: (1) אין להעתיק את השאלה; יש לכתוב את מספרה בלבד.

(2) יש להתרכז בנושא. יש לשים לב לכתב, לכתיב ולפיסוק.

יש לכתוב במחברת הבחינה בלבד. יש לרשום "טיוטה" בראש כל עמוד המשמש טיוטה. כתיבת טיוטה בדפים שאינם במחברת הבחינה עלולה לגרום לפסילת הבחינה.

השאלות בשאלון זה מנוסחות בלשון רבים, אף על פי כן על כל תלמידה וכל תלמיד להשיב עליהן באופן אישי.

בהצלחה!

כללי המענה במועד זה (קיץ תשפ"ד): ההנחיות המיוחדות מודפסות בשאלון עצמו (התיבה "שימו לב" בשער והוראות הפרקים), והן המבנה המחייב: משך הבחינה שעה וארבעים וחמש דקות; פרק ראשון – שתי השאלות 1–2 (שתיהן חובה), בכל שאלה סעיף א' חובה (25 נקודות) ועוד סעיף אחד מתוך ב'–ג' (15 נקודות) = 80; פרק שני – שאלה אחת מתוך 3–4 (על אהבה וחסד או בין שאול לדוד), = 20 (סכום הנקודות המודפסות לסעיפי כל אחת מהן). מסמך התובנות של הפיקוח על הוראת התנ"ך לקיץ תשפ"ד (17.09.24) מציין שהבחינות נערכו בצל המלחמה, דבר שהשפיע על היקף הנושאים ועל חוקי המענה, אך לגבי שאלון 1262 הוא מביא רק את הציון הממוצע ואינו מפרט כללי מענה. לא נמצא מסמך רשמי אחר על כללי המענה בשאלון זה במועד זה; מכתב המבנה לשאלון 1262 (15.12.20) קובע את אותה חלוקה של 80 (2×40) ו־20 נקודות.

הערה לפתרונות: בציטוטי הפסוקים בפתרונות השם המפורש נכתב בצורת ה' (גם עם אותיות שימוש: וַה', לַה'), כמו בשאלון.

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

בהצלחה!

השאלות

פרק ראשון – סיפורי ראשית העולם והאנושות

(80 נקודות)

ענו על שתי השאלות 1–2 (לכל שאלה – 40 נקודות).

בכל שאלה, ענו על סעיף א – חובה (25 נקודות) ועל אחד מן הסעיפים ב–ג (15 נקודות).

1. הברכה לנֹח וברית הקשת

(40 נקודות)

(ראו בנספח: דברי י' גרוסמן (גרוסמן, י', בראשית – סיפורן של התחלות. הוצאת מכללת הרצוג – תבונות, ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2017, עמ' 193) (לשאלה 1, סעיף ב(2)); הניקוד "בָּשֵׂל" כמו בשאלון, דברי י' לורברבוים (לורברבוים, י', "הקשת בענן: מנגנון שליטה בחרון", מכון שלום הרטמן) (לשאלה 1, סעיף ג(2)); הניקוד "בראהּ" כמו בשאלון)

קראו בראשית, פרק ט', פסוקים א'–י"ז.

ענו על סעיף א – חובה.

א. קראו פסוקים ג'–ז'.

(1) ציינו והסבירו היתר אחד שניתן לאדם ואיסור אחד שהוטל עליו. (10 נקודות)

(2) קראו פסוק ב' ופסוקים ח'–י"ב.

על פי פסוקים אלה נראה שמצד אחד לבני האדם יש עליונות על בעלי החיים ומצד אחר יש שוויון בין בני האדם ובין בעלי החיים. הוכיחו מן הכתוב את שני חלקי הטענה. (15 נקודות)

(25 נקודות)

ב. ענו על אחד מן הסעיפים ב–ג.

קראו פסוקים א'–ג' וגם בראשית, פרק א', פסוקים כ"ח–ל'.

(1) ציינו שתי נקודות דמיון ונקודת שוני אחת בין הברכה שניתנה לנֹח ולבניו בפרק ט' ובין הברכה שניתנה לאדם בפרק א'. בססו את דבריכם על שני הכתובים. (7 נקודות)

(2) קראו גם את דברי י' גרוסמן שלפניכם.

"האדם הראשון ניצב בעולם כנציגו של האל וייעודו היה למלוך ולשלוט בעולם. במצב זה ברור שהוא אינו יכול לאכול את 'נתיניו'. אדרבה, תפקידו לדאוג לסדר שבעולם ולהרמוניה שצריכה לשרור בין כל החיות. אולם לאחר המבול ניטל מהאדם כתר מלכות; התברר שהאדם אינו בָּשֵׂל למלוך בעולמו של האלוהים. הוא אומנם מצוי בראש שרשרת המזון, והחיות כולן עתידות לפחד ממנו; הוא ראש וראשון להן בתחכומו וביכולתו לגבור עליהן, אך אין זה אלא מורא [פחד]; אין מדובר במלכות של ממש".

(גרוסמן, י', בראשית – סיפורן של התחלות. הוצאת מכללת הרצוג – תבונות, ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2017, עמ' 193)

על פי דברי גרוסמן, הסבירו את הסיבה לַשוני שציינתם בתת־סעיף ב (1). (8 נקודות)

(15 נקודות)

ג. קראו פסוקים ז'–י"ז.

(1) יש הטוענים כי ברית הקשת בענן היא דו־צדדית, ומטרתה שהעולם ימשיך להתקיים.
לפי פסוקים אלה, מי הם שני הצדדים בברית, וכיצד כל אחד מהם אחראי לקיום העולם? הסבירו את דבריכם. (7 נקודות)

(2) קראו גם את דברי י' לורברבוים שלפניכם.
"ברור כי לפי מובנו המקורי של סיפור המבול... יש לקשת תפקיד טקסי, כחיזיון חגיגי ומרהיב, המסמל שלום עולמי ופיוס בין עליונים לתחתונים [בין אלוהים לבין האדם]... לבד מן המשמעויות האלה מייעד הבורא לקשתו תפקיד מעשי, אופרטיבי... הקשת נועדה לשמש לאל מעין כלי לשליטה בזעמו ביום עברה [יום זעם ופורענות]... האל בראהּ [את הקשת] ככלי ל'ניהול' כעסו".
(לורברבוים, י', "הקשת בענן: מנגנון שליטה בחרון", מכון שלום הרטמן)
לדברי לורברבוים יש לקשת שני תפקידים.
מה הם, לדעתו, שני התפקידים של הקשת? הביאו מן הכתוב ראיה לכל אחד מתפקידים אלה, והסבירו כל אחת מן הראיות. (8 נקודות)

(15 נקודות)

2. מגדל בבל

(40 נקודות)

(ראו בנספח: רלב"ג על בראשית י"א, ד' – כפי שהדברים מובאים בשאלון (לשאלה 2, סעיף ב(1)), הנשיא יצחק הרצוג – כפי שהדברים מובאים בשאלון (לשאלה 2, סעיף ב(1)), רד"ק על בראשית י"א, ה' – כפי שהדברים מובאים בשאלון, בלשון מעובדת מעט (לשאלה 2, סעיף ג(1)). בנוסח הפירוש: "כי הוא ראה לישוב הארץ ממזרח למערב והם חושבים לישב במקום אחד מן הארץ לבד ולבטל רצון האל", מדרש (ביאליק, ח"נ ורבניצקי, י"ח, ספר האגדה, חלק א', עמ' כ"ג, על פי פרקי דרבי אליעזר, פרק כ"ד) (לשאלה 2, סעיף ג(1)); הניקוד "הלבֵּנים", "לבֵּנה" כמו בשאלון)

קראו בראשית, פרק י"א, פסוקים א'–ט'.

ענו על סעיף א – חובה.

א. בפסוקים אלה בני האדם וה' מבטאים חששות ופועלים כדי להתמודד עם חששות אלה.

(1) ממה חששו בני האדם, וממה חשש ה'? הסבירו את דבריכם, ובססו אותם על הכתוב. (10 נקודות)

(2) ציינו פעולה אחת שעשו בני האדם ושתי פעולות שעשה ה' שנועדו להתמודד עם חששותיהם.
הסבירו כיצד סייעה כל אחת מן הפעולות להתמודד עם חששות אלה. (15 נקודות)

(25 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

ב. ענו על אחד מן הסעיפים ב–ג.

קראו פסוקים א'–ד'.

(1) קראו גם את שני הפירושים שלפניכם לפסוק ד'.

רלב"ג: "שייקרא שמם על המגדל ההוא... ובזה יישאר זכר לראשונים [לדורות הראשונים]".

הנשיא יצחק הרצוג: "את הקמת המגדל ניתן לראות כביטוי של חטא היוהרה - הרצון של בני האדם לשים את עצמם במרכז, במקום את הכלל".

לפי כל אחד מן הפירושים, מה הייתה מטרת בניית המגדל? הביאו מן הפסוק ראיה שעליה מבוסס כל אחד מן הפירושים. הסבירו את דבריכם. (10 נקודות)

(2) קראו גם ישעיה, פרק ב', פסוקים א'–ג'.

בסיפור מגדל בבל ובחזון אחרית הימים של הנביא ישעיהו מתוארים מקום גבוה והתכנסות של כלל האנושות.

הסבירו מדוע ההתכנסות המתוארת בישעיה רצויה בעיני האל, ואילו ההתכנסות המתוארת בבראשית אינה רצויה בעיניו. (5 נקודות)

(15 נקודות)

ג. פרשנים ומדרשים עסקו בשאלה מה היה החטא של בני האדם בסיפור מגדל בבל.

(1) קראו את שני הפירושים שלפניכם – את דברי רד"ק על פסוק ה' ואת דברי המדרש מתוך ספר האגדה.

רד"ק: "בני האדם שהולכים אחר תאוות ליבם ולא יפנו למעשה האל. כי הוא רצה ביישוב הארץ ממזרח למערב, והם חושבים ליישב מקום אחד מן הארץ לבד".

מדרש: "שבע מעלות [מדרגות] היו לו למגדל ממזרחו ושבע ממערבו. מעלים את הלבֵנים מכאן ויורדים מכאן. אם נפל אדם ומת לא היו שמים את ליבם אליו, ואם נפלה לבֵנה אחת היו יושבים ובוכים ואומרים: 'אוי לנו, אימתי תעלה אחרת תחתיה [במקומה]'?"

(ביאליק, ח"נ ורבניצקי, י"ח, ספר האגדה, חלק א', עמ' כ"ג, על פי פרקי דרבי אליעזר, פרק כ"ד)

איזה מן הפירושים טוען כי החטא של בני האדם בעת בניית מגדל בבל הוא חטא שבין אדם לחברו, ואיזה מהם טוען שמדובר בחטא שבין אדם לאלוהיו? הסבירו את קביעותיכם. (8 נקודות)

(2) קראו פסוקים ז'–ט'.

יש הטוענים כי הפעולות של האל בעקבות הרצון לבנות את מגדל בבל הרעו לאנושות, ויש הטוענים כי פעולות אלה היטיבו עם האנושות. הסבירו כל אחת מטענות אלו. (7 נקודות)

(15 נקודות)

פרק שני – נושאי הבחירה

(20 נקודות)

ענו על אחת מן השאלות 3–4.

---

3. רות ונעמי, בועז ורות

(20 נקודות)

על אהבה וחסד

קראו רות, פרק א' ופרק ד'.

א. קראו פרק א', פסוקים ט"ז–י"ז.

(1) לרות יש מחויבות עמוקה כלפי נעמי בתחום האישי, בתחום הלאומי ובתחום הדתי.
בחרו בשניים מן התחומים האלה. בנוגע לכל אחד מהם, הביאו ראיה המעידה על המחויבות העמוקה של רות כלפי נעמי. הסבירו את דבריכם. (6 נקודות)

(2) קראו פסוקים י"ח–כ"א.
יש הטוענים שבפסוקים אלה באה לידי ביטוי התנהגות אנוכית של נעמי. הביאו שתי ראיות לביסוס טענה זו, והסבירו אותן. (4 נקודות)

(10 נקודות)

ב. קראו פרק ד', פסוקים ט'–י"ז.

(1) ספר רות נפתח במילים "וַיְהִי בִּימֵי שְׁפֹּט הַשֹּׁפְטִים".
בפרק ד', פסוקים ט'–י"ג מתואר אירוע בעל אופי משפטי. הביאו שתי דוגמאות מן הכתוב לביסוס קביעה זו, והסבירו את דבריכם. (5 נקודות)

(2) בפסוקים י"א–י"ז מסופר כי העם והזקנים, ה' וכן נשות העיר קיבלו בעין יפה את הנישואים של בועז ורות.
בחרו בשניים מן הגורמים האלה (המסומנים בקו). בנוגע לכל אחד מהם, הביאו ראיה המעידה שהנישואים התקבלו בעין יפה. הסבירו את דבריכם. (5 נקודות)

(10 נקודות)

4. חתרנות – משיחת דוד ובואו לחצר שאול

(20 נקודות)

(ראו בנספח: ההגדרה למושג "חתרנות" (מעובד על פי הערך "חתרנות" במילון אבניאון) (לשאלה 4))

בין שאול לדוד

קראו שמואל א, פרק ט"ז ואת ההגדרה שלפניכם למושג "חתרנות".

"חתרנות - פעולה בחשאי נגד מישהו או נגד מוסד או נגד השלטון כדי לערערם".

(מעובד על פי הערך "חתרנות" במילון אבניאון)

א. (1) קראו פסוקים א'–ה'.

יש הטוענים שהצו של ה' לשמואל היה חתרני ושהדרך ששמואל ביצע את הצו הייתה חתרנית. הסבירו טענה זו על שני חלקיה. (6 נקודות)

(2) קראו פסוקים י"ב–כ"ג.
על סמך ההגדרה של המושג "חתרנות", האם לדעתכם הגעתו של דוד לחצר שאול היא מעשה של חתרנות? הסבירו את תשובתכם, ובססו אותה על ההגדרה מן המילון ועל הפסוקים. (6 נקודות)

(12 נקודות)

ב. קראו גם שמואל א, פרק י"ח, פסוקים כ'–כ"ז.
הביאו שתי ראיות המוכיחות ששאול פעל בחתרנות נגד דוד, והסבירו אותן. (8 נקודות)
(8 נקודות)

נכתב ונבדק על ידי צוותי GOOL בגרויות ו-GuyAI · www.guyai.co.il

נספח – המקורות

דברי י' גרוסמן (גרוסמן, י', בראשית – סיפורן של התחלות. הוצאת מכללת הרצוג – תבונות, ידיעות אחרונות, ספרי חמד, 2017, עמ' 193) (לשאלה 1, סעיף ב(2)); הניקוד "בָּשֵׂל" כמו בשאלון

"האדם הראשון ניצב בעולם כנציגו של האל וייעודו היה למלוך ולשלוט בעולם. במצב זה ברור שהוא אינו יכול לאכול את 'נתיניו'. אדרבה, תפקידו לדאוג לסדר שבעולם ולהרמוניה שצריכה לשרור בין כל החיות. אולם לאחר המבול ניטל מהאדם כתר מלכות; התברר שהאדם אינו בָּשֵׂל למלוך בעולמו של האלוהים. הוא אומנם מצוי בראש שרשרת המזון, והחיות כולן עתידות לפחד ממנו; הוא ראש וראשון להן בתחכומו וביכולתו לגבור עליהן, אך אין זה אלא מורא [פחד]; אין מדובר במלכות של ממש".

דברי י' לורברבוים (לורברבוים, י', "הקשת בענן: מנגנון שליטה בחרון", מכון שלום הרטמן) (לשאלה 1, סעיף ג(2)); הניקוד "בראה" כמו בשאלון

"ברור כי לפי מובנו המקורי של סיפור המבול... יש לקשת תפקיד טקסי, כחיזיון חגיגי ומרהיב, המסמל שלום עולמי ופיוס בין עליונים לתחתונים [בין אלוהים לבין האדם]... לבד מן המשמעויות האלה מייעד הבורא לקשתו תפקיד מעשי, אופרטיבי... הקשת נועדה לשמש לאל מעין כלי לשליטה בזעמו ביום עברה [יום זעם ופורענות]... האל בראה [את הקשת] ככלי ל'ניהול' כעסו".

רלב"ג על בראשית י"א, ד' – כפי שהדברים מובאים בשאלון (לשאלה 2, סעיף ב(1))

"שייקרא שמם על המגדל ההוא... ובזה יישאר זכר לראשונים [לדורות הראשונים]".

הנשיא יצחק הרצוג – כפי שהדברים מובאים בשאלון (לשאלה 2, סעיף ב(1))

"את הקמת המגדל ניתן לראות כביטוי של חטא היוהרה - הרצון של בני האדם לשים את עצמם במרכז, במקום את הכלל".

רד"ק על בראשית י"א, ה' – כפי שהדברים מובאים בשאלון, בלשון מעובדת מעט (לשאלה 2, סעיף ג(1)). בנוסח הפירוש: "כי הוא ראה לישוב הארץ ממזרח למערב והם חושבים לישב במקום אחד מן הארץ לבד ולבטל רצון האל"

"בני האדם שהולכים אחר תאוות ליבם ולא יפנו למעשה האל. כי הוא רצה ביישוב הארץ ממזרח למערב, והם חושבים ליישב מקום אחד מן הארץ לבד".

מדרש (ביאליק, ח"נ ורבניצקי, י"ח, ספר האגדה, חלק א', עמ' כ"ג, על פי פרקי דרבי אליעזר, פרק כ"ד) (לשאלה 2, סעיף ג(1)); הניקוד "הלבֵנים", "לבֵנה" כמו בשאלון

"שבע מעלות [מדרגות] היו לו למגדל ממזרחו ושבע ממערבו. מעלים את הלבֵנים מכאן ויורדים מכאן. אם נפל אדם ומת לא היו שמים את ליבם אליו, ואם נפלה לבֵנה אחת היו יושבים ובוכים ואומרים: 'אוי לנו, אימתי תעלה אחרת תחתיה [במקומה]'?"

ההגדרה למושג "חתרנות" (מעובד על פי הערך "חתרנות" במילון אבניאון) (לשאלה 4)

"חתרנות - פעולה בחשאי נגד מישהו או נגד מוסד או נגד השלטון כדי לערערם".

כל הבגרויות בתנ"ך עם פתרונות מלאים: www.guyai.co.il/bagrut/tanach